

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת תצוה ז אדר א תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים צג ירושלמי: ביכורים יג

נושאי הדף בעלון

כיבוס וסחיטה בשער תלוש בשבת,
צחצוח השינים בשבת.....זבחים צג

שפיכת מים על מפת
ניילון.....זבחים צד

ניגוב כוס בשבת לפני יציקת מים
רותחים לתוכו.....זבחים צה

טעם להכנסת הכלי במים צוננים
לאחר ההגעלה.....זבחים צו

קרבת פסח שנתערב בחולין אם יוצא
ידי חובה כשאוכל הכל.....זבחים צז

לנגב ידו המלוכלכת בדם, בבגד חבירו
המלוכלך בשומן.....זבחים צח

אבלות והקרבת קרבנות במיתת
בעל שנישאה לו למראית
עין.....זבחים צט

כפתור ופרח.....עמוד 5

להעלת נר תמיד...

ברש"י: מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה.

בפרשת בהעלתך, על הפסוק 'בהעלתך את הנרת', פירש רש"י שני פירושים, האחד, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, והשני, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב. וצריך עיון מדוע בפסוק 'להעלת נר תמיד' פירש רש"י רק את הפירוש האחד שמדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, והשמיט את הפירוש השני.

אולם כאשר נבחין בין הציווי בפרשת תצוה שנאמר למשה רבנו קודם שבעת ימי המלוואים, לבין פרשת המנורה שבפרשת בהעלתך שנאמרה לאהרן ובניו, יתבאר לנו היטב מדוע השמיט כאן רש"י את המעלה שהיתה לפני המנורה. כי הנה גובהה של המנורה היה י"ח טפחים, והיתה שווה לקומתו של אדם שהוא שלש אמות. אהרן ובניו כדי שיוכלו לראות היטב את פנים הבזיכים כדי להטיבם ולהדליק את המנורה, צריכים היו למעלה כדי להגביה מעל למנורה.

משה רבנו ששמש בשבעת ימי המלוואים בכהונה גדולה גבוה היה עשר אמות, ולא היה צריך כלל למעלה לפני המנורה, ולכן בפסוק 'להעלות נר תמיד' השמיט רש"י את המעלה שהיתה לפני המנורה ופירש רק שתהא שלהבת עולה מאליה.

פנינים יקרים החדש

כיבוס וסחיטה בשער תלוש בשבת, צחצוח השינים בשבת

כתב הרמב"ם (שבת פ"ט ה"א) אין סחיטה בשיער, והוא הדין לעור, שאין חייבין על סחיטתו. והמגיד משנה הביא מקור לדברי הרמב"ם שאין סחיטה בשיער מהגמרא (שבת קכח): שרבה ורב יוסף אמרו שאין סחיטה בשיער.

אך לא ציין מקור לדברי הרמב"ם שאין סחיטה בעור, והקשה **בנשמת אדם** (ח"ב כלל כב ס"ד) שלהלן (צד): מבואר ששייך כיבוס בעורות הרכין, וכיון שכתב הרמב"ם (שם) שהסחיטה הוא מצרכי כיבוס ולכן הסוחט בגד חייב, אם כן כיון ששייך כיבוס בעור, שייך בו גם סחיטה, ולמה לא כתב שבעורות הרכין יש סחיטה.

ובמנחת חינוך (מצוה לב מוסך השבת מלאכת מלבן אות ד) הוסיף להקשות, שהרי מבואר בסוגייתנו שבשק שייך כיבוס, ופירש רש"י (ד"ה שק) ששק עשוי מנוצה של עזים, ונוצה של עזים נחשב לשיער, אם כן כיון שסחיטה הוא מדרכי הכיבוס מדוע אין סחיטה בשיער, שהרי הוא נחשב כבגד לענין כיבוס, ומה שאמרו רבה ורב יוסף שאין סחיטה בשיער, שם מדובר בשמן, ואפשר לומר שהם סוברים שרק במים שייך כיבוס אבל בשאר משקין לא שייך האיסור של כיבוס, ובפרט בשמן. ולכן כיון שבשק שייך כיבוס והוא נוצה של עזים, ודאי שוה שיער לבגד.

ובספר **חמדת ישראל** (פלאצקי, דף נה): תירץ, שלכן פירש רש"י בסוגייתנו שמדובר בנוצה של עזים, בגלל שנוצות של עזים אינם בכלל שיער וראוי לעשות מהם בגדים נאים, ושייך בהם סחיטה וכיבוס, מה שאין כן בשערות אדם ושוורים.

עוד תירץ שאף שאין סחיטה בשיער, היינו משום שהם קשין ואינם בולעין, אבל כל זה אם אינן מחוברים על ידי מעשה אריגה, אבל האורג שק או בגד משערות, שנבלע המים בבגד בין חוטי השיער, ועל ידי זה שסוחט יוצא המים מן הבגד, נראה ברור שיש בזה כיבוס וסחיטה, ונראה שזו דעת **הפרי מגדים** (סי' שכ משב"ז ס"ק יב, א"א ס"ק כג) שכתב ששערות אינן בני כיבוס כלל, ותמה עליו המנחת חינוך (שם) שבשק מבואר בסוגייתנו שיש כיבוס אף שהם עשויים משערות, ולהנ"ל הקושיא מיושבת, שבשק מדובר שחברם על ידי אריגה, ועשה מהם בגד או שק, ובזה גם הרמב"ם מודה שיש בזה כיבוס וסחיטה. [וכן כתב **בשבט הלוי** (שו"ת, ח"א סי' צז), וסיים והחוש יעיד על זה].

ובביאור הלכה (סי' שב ס"ט ד"ה אסור) תירץ את קושיית הנשמת אדם, שכיון שאמרו בגמרא בשבת שאין סחיטה בשיער, והטעם מפני שהוא קשה, והרי כיבוס שייך אף בשק העשוי משיער כמבואר בסוגייתנו, וידוע ששק כולל גם דברים העשויים משיער השוורים והעזים, כמו שכתבו התוספות בשבת (כו. ד"ה ונוצה) **והרמב"ם** (כלים פ"א ה"ב), ועל כרחק משום ששיער אינו דבר קשה ושייך בו כיבוס, ומכל מקום לא שייך בו סחיטה, והטעם, שסחיטה לא שייך אלא בדבר שהוא רך ביותר, וגם בעור רך אף ששייך בו כיבוס, אין שייך בו סחיטה, וכן מוכח מהרמב"ם שכתב שיער ועור בסעיף אחד. וכתב בביאור הלכה, היוצא מדברינו שכיבוס שייך מן התורה אפילו בשיער ובעור, כמו שמוכח מסוגייתנו, אבל סחיטה לא שייך בשניהם מדאורייתא לדעת הרמב"ם כי אם מדרבנן.

שפיכת מים על מפת ניילון

אחד מאבות המלאכות בשבת הוא מלבן, ומצינו במלאכה זו חילוק בין שלושה סוגי כלים. א. בגדים העשויים מ בד, שעל זה אמרו בסוגייתנו שגם נתינת מים בעלמא אסור, מפני ששרייתו זהו כיבוסו, הרי שנתית מים הוא חלק מהכיבוס ואסור בשבת מדאורייתא.

ב. בגד העשוי מעור, אמרו בסוגייתנו שיש חילוק בין סוגי העורות, עורות הרכים מותר לתת עליהם מים, ואין אומרים בהם שרייתו זהו כיבוסו, אך כיבוס עם כסכוס אסור מדאורייתא, ופירש רש"י (ד"ה כסכוס) דהיינו שמשפסף את שני צידי הבגד זה על זה, כמו שרגילים לעשות אלו שמכבסים בגדים, שאוחזים הבגד בידיהם ומשפפים. ולגבי עורות הקשין נחלקו רבנן ואחרים, לדעת רבנן אין בו כיבוס כלל אפילו עם כסכוס. ולדעת אחרים, יש בו כיבוס. והוכיח **הביאור הלכה** (סי' שב ס"ט ד"ה אבל) שלדעת **הרי"ף והרא"ש** והרמב"ם מדרבנן יש איסור כיבוס גם כאשר אינו משפסף, וגם בעורות קשין. וכתב שאף שדעת רש"י והר"ן שבעורות הקשים אין אפילו איסור דרבנן, מכל מקום למעשה נראה שאין להקל אפילו בקשים, כיון שכל הראשונים הנ"ל סתמו לאיסור ולא חילקו בזה, ועוד שדעת השאלתות שיש איסור כביסה מן התורה בקשים כמו ברכים, כיון שפוסק כאחרים.

ג. הדחת כלים כתב השולחן ערוך (או"ח סי' שכג ס"ט) שמותר לשפשפם בכל דבר. וכן כתב המשנה ברורה (סי' שב ס"ק מא) שכלים העשויים מעץ לכל הדעות אין בו חשש כיבוס.

בטעם החילוק בין בגדים לכלים, כתב **האבני נזר** (או"ח סי' קנז אות ד) שאין כיבוס אלא כשמוציא לכלוך המובלע בתוכו, וכיון שכלים אינם בולעים אין בהם איסור מלבן. והוסיף וכתב (שם אות יא) שמהפוסקים (שו"ע או"ח סי' תקט ס"ה) משמע, שאין איסור להגעיל כלים כשרים ביום טוב כדי לנקותם, ולכאורה למה לא יחשב מלבן כשמנקה הכלי במים חמים, שהרי הגעלה מוציאה את הלכלוך הבלוע בתוכו. וצריך לומר שמלבן אינו אלא משום שמנקה את המראה החיצוני, והלכלוך הבלוע בתוך הכלי אינו מקלקל את המראה החיצוני, ולכן כשמנקה אותו אינו עובר על מלבן, ועל הניקוי החיצוני אין איסור של מלבן כיון שאינו בלוע בתוך הכלי. והביא ראייה שבניקוי לכלוך שאינו נראה אין איסור מלבן, שהרי כתב **הרשב"א** (משמרת הבית דף עג:) שגם המדיח כלי במים קרים הכלי פולט קצת את מה שנבלע בתוכו.

היינו על ידי שפשוף, ואם כן איך מותר לשפשף כלים, על כרחק טעם ההיתר משום שמכיון שהבלוע שבתוך הכלי אינו מקלקל את המראה, אין בו איסור מלבן. [וביאר שזה הטעם שאין סחיטה בשיער, שאף שבלוע מכל מקום לא נפסד מראה השער, וכן בעור, ומכל מקום כיון שבלוע ובסחיטתו מפליט הבלוע כיבוס הוא, ואסור מדרבנן].

בשבט הלוי (שו"ת, ח"ה סי' לו) ביאר את טעם החילוק שבעור אין אומרים שרייתו זהו כיבוסו, כיון שהוא עשוי מחתיכה אחת, שלא כמו בגדים שהם נארגים, ואף על גב שגם בעורות יש נקבים, ואם הם מונחים הרבה זמן במים המים יכולים לחדור בהם במשך הזמן, מכל מקום זה כבר אינו בגדר מלאכה, כיון שאין המים פועלים רק לאחר זמן רב, מה שאין כן בגד, שרייתו זהו כיבוסו, שהמים חודרים מיד מבעד לנקבי האריגה, ומיד כשמניח מים על הבגד מתחיל מלאכת כיבוס.

ניגוב כוס בשבת לפני יציקת מים רותחים לתוכו

מדברי הפוסקים הנזכרים בהכרעת ההלכה אם עירוי מבשל ככלי ראשון או שאינו אלא מבליע, עולה ההלכה המצויה לענין ניגוב כוס בשבת לפני עירוי מים רותחים לתוכו, וכמו שיבואר.

כתב **בשביתת השבת** (ח"ב פתיחה להלכות מבשל אות יט), שעל פי מה שנפסק להלכה (או"ח סי' שיה ס"ד) שבדבר לח יש בישול אחר בישול, אם כן כשלוקחים בכף לחה מקדרה חמה יהיה אסור משום בישול הלחלוחית שעל הכף, וכן כששופכים מים חמים לתוך כוס והכוס לחה מחמת השתיה הקודמת, יהיה אסור משום מבשל, שהרי הוא מבשל על ידי העירוי את אותה הלחלוחית. והביא שהגה"צ מו"ה אריה לייב מסטאוויסק היה נזהר שלא לערות החמים לתוך הכוס עד שיתנגב, אבל לא ראינו לשאר רבותינו הזקנים שיחמירו בדבר.

ויצא לדון שאם נאמר שיש בזה בישול אף על פי שאין בו שיעור בישול להתחייב עליו, מכל מקום הרי להלכה חצי שיעור אסור מן התורה, ולדעת רש"י והרא"ש בדבר לח שנצטנן יש איסור בישול מן התורה, ואם כן יש איסור דאורייתא בדבר.

אמנם צידד להתיר לערות מים רותחים לכוס בלי ניגוב, משום שאף בחצי שיעור שאסרה התורה, לא אסרה אלא כשהדבר על כל פנים ניכר לפנינו משום שמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל לחלוחית שאינה ניכרת אין בה שום איסור. ויותר נראה שמעיקר הדין פוסקים **כהרמ"א** (או"ח סי' שיה ס"ו) שאין בישול אחר בישול אף בדבר לח שנצטנן, ורק משום חומרא מחמירים בדבר, ובלחלוחית לא החמירו. עוד תירץ (אות כ), שמעט הלחות שבכלי בטל במים המבושלים, ואין נתפס על זה שם בישול, עיי"ש.

וכתירו צו הראשון נקט **בשבט הלוי** (שו"ת, ח"ז סי' מב אות ב), שנשאל למעשה אם צריך לייבש הכוס לפני ששופכים בו מים חמים, אם שייך בזה דין שופך חם לתוך צונן שיש אוסרים במים מועטים, או שמא יש להתיר משום שכאן לא נתערב, וגם חשוב כפסיק רישיה דלא ניחא ליה שיש ראשונים שמקילים בדבר.

והשיב שדרכו להקל אחרי הכאת הכוס על היד וכיוצא בזה שהוציאו עיקר ליחת המים, והניצוצות שנשארו עוד בכוס אינם עוד בגדר בישול כלל, שלא נתוסף לו כלום בזה ואינו נהנה מן הבישול, וגרע מחצי שיעור, שבחצי שיעור ישנם כל גדרי בישול אלא שחסר בשיעור חיוב, מה שאין כן בניצוצות קלושים כאלה שאין שייכים גדרי בישול כלל, וגם בודאי הוא פסיק רישיה שלא איכפת לו כלל. ועל דרך זה הורה הגרי"ז מינצבערג בעל שארית ישראל, לנער הכוס ג' פעמים ודי בכך.

אך **באז נדברו** (ח"ב סי' כ) החמיר בזה הרבה, וכתב שהמשהו הנשאר בכוס יש לו דין חצי שיעור האסור מן התורה, וגם אין לצרף דעת הסוברים שפסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר, כיון שדעתם לא נפסקה להלכה, ואיסור דרבנן ודאי יש בזה, והוא ספק איסור דאורייתא.

וכתב שאין לצרף דעת **הרשב"ם** שסובר שעירוי מכלי ראשון אינו ככלי ראשון, כיון שלא נפסק להלכה כדעתו. וצריך להכין מגבת לניגוב הכוס, ובכל פעם לפני העירוי צריך לנגב את הכוס, והוא מהדברים הקלים, ואין צריך לנגב הרבה עד שיהא יבש לגמרי. וטוב לנער קצת לפני הניגוב מפני חשש סחיטה (שו"ע או"ח סי' שב סי"ב). ועיי"ש עוד, ואכמ"ל בבירור כל שיטות האחרונים בזה.

טעם להכנסת הכלי במים צוננים לאחר ההגעלה

כתבו **הגאונים** (שערי תשובה סי' רפ) שלאחר שמגעילים כלי במים חמים, צריך לשטוף את הכלי במים צוננים. ובטעם השטיפה כתב בתשובות על שם רש"י (סי' רנט), כדי שהמים הרותחים לא יחזרו ויבליעו את האיסור לתוך הכלי, ולכן צריך לשטוף את הכלי מיד לאחר ההגעלה.

והרא"ש (ע"ז פ"ה סי' לו) הקשה, שאם הטעם כדי שהכלי לא יחזור ויבלע על ידי המים הרותחים, מה התועלת בשטיפת הכלי במים צוננים, הרי מיד שהכלי עולה מן המים הרותחים הוא בולע, ואי אפשר לצמצם ולשפוך מיד את המים הצוננים. ועוד שהרי גם בתוך המים הרותחים הוא חוזר ובולע, ומטעם זה נפסק שצריך שבמים הרותחים יהיה ששים כנגד הכלי, ואז אין לחוש אם חוזר ובולע. ולכן כתב שהטעם הוא שמצינו בסוגייתנו לגבי קדשים, שלאחר ההגעלה צריך לעשות שטיפה יתירה, והיינו שבתרומה די בשטיפה אחת, ובקדשים צריך שתי שטיפות, והיינו שעל כל פנים שטיפה אחת צריך בכל דבר, והיא השטיפה שלאחר ההגעלה.

והתוספות (ע"ז עו. ד"ה מכאן) כתבו, שאין ידוע הטעם למה נהגו לתת כלי המוגעל במים צוננים קרים מיד אחר ההגעלה, ויש שפירשו שזה על פי המבואר בסוגייתנו שצריך לשטוף בצונן את הקדשים שתי שטיפות, ובתרומה די בשטיפה אחת, ועל זה נהגו בשטיפת מים צוננים בכל הגעלות, אבל רש"י בסוגייתנו (ד"ה ומשני) פירש, שבתרומה אין צריך שטיפה כלל, ולכן צריך טעם למנהג.

טעם נוסף כתב **הכלבו** (סי' מח) שהשטיפה היא כדי להדיח את הפליטה שנשארה על הכלי, וכן כתב **המאירי** (ע"ז עו. ד"ה הוגעלו) שלאחר ההגעלה הפליטה עדיין נשארת על הכלי, ולכן צריך לשוטפה במים כדי להעביר את הפליטה הדבוקה עדיין על הכלי, ואף על פי שדבר זה לא נזכר בתלמוד, למדו זאת המפרשים מסוגייתנו שבקדשים לאחר ההגעלה צריך גם לשטוף בצונן, ואף על פי שנראה מסוגייתנו בפירוש שלא נאמרה אלא בקדשים אבל בתרומה לא, באיסורין קבעוה במנהג, ונראה שאין צריך לשטוף דווקא במים, ודי לקנחו בסמרטוט.

גם **הטור** (יו"ד סי' קכא) כתב, שלאחר ההגעלה צריך לשטוף את הכלי במים קרים כדרך ששוטפין הכוס, והביא **שרש"י** (תשובה סי' רנט) כתב שצריך לשטוף אותו מיד כדי שלא יבלע שוב את מה שפלט, אבל התוספות בסוגייתנו (ד"ה לא) כתבו שאפילו לא שטפו מיד לא נאסר, כי הכלי אינו חוזר ובולע, ומכל מקום נוהגים לשוטפו מיד, וכן ראוי לעשות.

והב"ח (שם ד"ה ומ"ש ומ"מ) כתב, שהשטיפה באה כדי להעביר לחלוחית מי ההגעלה שהם אסורים ונשארים על הכלי, וכתב שלפי זה אין צריך לשטפם מיד, אלא שנהגו כן פן ישכח מלשטפם, אם לא ישטפם בשעת מעשה ההגעלה.

להלכה פסק השולחן ערוך (או"ח סי' תנב ס"ז) שנוהגים לשטוף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד. וכתב בביאור הגר"א שהטעם הוא כמבואר בסוגייתנו שבקדשים צריך שתי שטיפות לאחר ההגעלה, ובשאר הכלים די בשטיפה אחת. **והמשנה ברורה** (ס"ק לד) כתב בטעם השטיפה, כדי שלא יחזור ויבלע ממים הרותחים שעליהם, ומכל מקום בדיעבד גם אם לא שטף כלל במים קרים הכלי כשר שהרי אין מגעילין אלא קודם זמן איסור, או שהוא אינו בן יומו, או שיש במים ששים נגדו.

קרבן פסח שנתערב בחולין אם יוצא ידי חובה כשאוכל הכל

בסוגייתנו מבואר שאין עשה דוחה לא תעשה במקדש, וראיה לזה שהרי כתוב בתורה (שמות יב מו) 'ועצם לא תשברו בו', שאסור לשבור עצם של קרבן פסח, ואמר רבי שמעון בן מנסיא, שגם אם יש מח בתוך העצם שהאוכלו מקיים מצות עשה של אכילת פסח, אסור לשוברו, ואין אומרים שיבא עשה של אכילת פסח, וידחה לא תעשה של שבירת עצם.

והקשה הרע"א (שו"ת, תנינא ס"י קלב) למה לא יערב את העצם של הקרבן פסח שיש בו מח בעצמות של בהמת חולין, וישברם, ויאכל את כל המח של העצמות, וכשיאכל את המח של הקרבן בין כולם יקיים מצות אכילת פסח, ועל האיסור של שבירת עצם לא יעבור, כיון שהעצם נתבטל ברוב.

ותירץ שכיון שהעצם של פסח נתבטל ברוב, בטל ממנו שם פסח, ואינו מקיים מצות עשה באכילתו. אך שוב הקשה שמכל מקום הרי אינו מקיים מצות אכילת פסח בעצמות משום שבירת עצם, ואם כן יוכל לערב העצמות ולאוכלם, שהרי מ"נ אינו מקיים המצוה, ונשאר בצ"ע.

אך כתב שיש להביא ראיה שגם מי שאכל בשר פסח שנתערב בשלמים, לא בטל ממנו שם פסח וקיים מצות אכילת פסח, שמבואר בפסחים (פה:): חמשה חבורות שעשו קרבן פסח והעורות נתערבו, ונמצא שעל אחד העורות יש יבלת, ואם כן אחד מהחמשה פסחים היא בעלת מום, ואין יודעים איזה מהחמשה, שורפים את כל החמשה קרבנות, ואינם יכולים להקריב פסח שני, על אף שאחד מהחבורות בודאי לא יצאה ידי חובת פסח ראשון.

והטעם שהרי ארבעה חבורות שבודאי יצאו ידי חובת פסח ראשון, ואם כל החמשה יביאו פסח שני, נמצא שארבעה הביאו חולין לעזרה. ומקשה הגמרא שיביאו כל אחד מהחבורות קרבן, ויעשו תנאי, אם שלהם היתה הקרבן בעלת המום, הרי זה פסח, ואם שלהם היתה התמימה הרי זה קרבן שלמים.

ומתרצת הגמרא שאי אפשר לעשות כן, כיון שבקרבן שלמים צריך כהן לאכול את החזה ושוק, וקרבן פסח נאכל כולו רק למנויו, ומקשה הגמרא שיביאו כולם כהן שלא עשה קרבן פסח בראשון, ויקריבו חמשה קרבנות עם תנאי הנ"ל, והכהן יאכל מכל החמשה את החזה והשוק, שאז גם אכל מארבעה השלמים את החזה והשוק, וגם אכל את החזה והשוק של הקרבן פסח ויצא בזה ידי חובת פסח, ומתרצת הגמרא שאי אפשר לעשות כן, כיון שזריקת הדם של קרבן פסח ושל שלמים אינה שווה, שבקרבן פסח זורקים זריקה אחת, ובשלמים צריך לזרוק שנים שהם ארבע.

ומוכיח מזה הרע"א שכהן שאוכל חזה ושוק של חמשה קרבנות, שארבעה מהם הם שלמים ואחד הוא פסח, אין אומרים שהחזה ושוק של פסח בטל ברוב של שלמים, אלא שקיים מצות אכילת פסח, אם כן למה לא נחייב מן התורה לכל אדם לערב את העצמות שיש בהם מח בעצמות של חולין, ויקיים מצות אכילת פסח, ועל האיסור של שבירת עצם לא יעבור כיון שהוא בטל ברוב.

לנגב ידו המלוכלכת בדם, בבגד חבירו המלוכלך בשומן

בתורה לשמה (שו"ת, ס"י שס) דן על אחד שידו מלוכלכת בדם, אם מותר לו לנגבו בבגד חבירו שמלוכלך כבר בשומן וחלב, שלא ברשות, צדדי הספק הם, שיתכן שכיון שבגדו כבר מלוכלך בשומן, לא יקפיד אם יהיה עליו עוד לכלוך של דם, אמנם יש לומר שעל שומן אינו מקפיד מפני שזה מלאכתו, ובגדיו תמיד מלוכלכים בשומן, אך על לכלוך של דם מקפיד, ואינו רוצה ללבוש בגד שמלוכלך גם בדם.

כמו כן דן כאשר בגד חבירו מלוכלך בשומן, אך לפעמים הוא גם טבח ואז מצוי שבגדו יתלכלך בדם, האם אז מותר לחבירו לנגב בבגדו את ידו המלוכלכת בדם, כיון שלפעמים גם בגדו מלוכלך בדם, או שמא כיון שכעת אין בגדו מלוכלך בדם רק בשומן, אסור לו לנגבו בדם שלא ברשות.

וכתב שאפשר לפשוט את הספקות מסוגייתנו, שאמר רבא בגד שננטמא ורוצה לטהרו על ידי טבילה במקוה, אם יש עליו דם הרי זה חציצה, אך אם הוא טבח ואינו מקפיד על כתמי דם בבגדו, אין זה חציצה, וכמו כן רבב כלומר כתמי שומן חלב ושעווה, הרי הם חציצה, אך אם הוא מוכר רבב שאינו מקפיד על הכתמים האלה, אין זה חציצה.

ומסתפק רבא מה הדין כאשר הוא גם טבח וגם מוכר רבב, ויש לו על בגדו גם דם וגם רבב האם זה חציצה, שיש לומר שכיון שרגיל בשניהם אינו מקפיד ואינו חציצה, אמנם יתכן שגם אם רגיל בשניהם, הרי זה גנאי עבורו שיראו על בגדו שני סוגי כתמים, ולכן יהיו חציצה, והגמרא נשארה בתיקו.

מבואר בגמרא שאם הוא רק מוכר שומן, ובגדו מלוכלכת בשומן, אם יהיה לו על בגדו דם הרי זה חציצה, ואם כן בשאלה הראשונה שחבירו עוסק רק בשומן, והוא רוצה לנגב את ידו המלוכלכת בדם, אסור, שמכיון שאינו רגיל בכתמי דם הרי הוא מקפיד על כך. כמו כן גם לגבי השאלה השנייה שחבירו גם טבח, ולפעמים בגדיו מלוכלכים בדם, גם אסור לנגב את ידו, כיון שהגמרא לא פשטה אם אדם שעסוק בשני מלאכות גם בדם וגם בשומן, אם מקפיד שלא יהיו על בגדו שני כתמים, או שאין מקפיד על כך, ולכן הולכים לחומרא.

ומסיים התורה לשמה, שאפילו אם היה לו לכלוך של שומן על ידו, אסור היה לו לקנחו בבגד חבירו שלא ברשותו על אף שכבר מלוכלך הוא בשומן, שאף שחבירו אינו מקפיד על לכלוך שנוצר ממלאכתו, אך הוא מקפיד על לכלוך שעושים לו אחרים, ומי התיר לו לנגב ידו בבגד חבירו שלא מדעתו.

[יש לציין בענין זה את האמור בגמרא (ב"מ כד.) שמר זוטרא חסידא, התארח אצל אחד, ונגנב כוס של כסף מבית המארח, וכשראה מר זוטרא את אחד מהתלמידים מנגב את ידו במגבת של חבירו, חשד בו שהוא הגנב כיון שאינו מקפיד על ממון חבירו, כפה אותו, והתלמיד הודה שהוא הגנב. והרא"ש (שם פ"ב ס"ה) היתה לו גירסא אחרת בגמרא, ובמקום נגב את ידו, גרס כפר ידיה, כלומר שנקה לכלוך בבגדו של חבירו, ולכן חשד בו שהוא הגנב, כיון שהמנקה לכלוך שבידו בבגד חבירו דינו כמזיק ממון חבירו, וכיון שאינו חושש על היזק חבירו, חשד בו שהוא גם גנב. מבואר ברא"ש שהמנקה לכלוך שבידו בבגד חבירו, דינו כמזיק ממון חבירו].

אבלות והקרבת קרבנות במיתת בעל שנישאה לו למראית עין

נשאל הרש"ם (שו"ת, ח"ב סי' ה), מעשה שהיה במקום אחד שגזרה המלכות גזירת גירוש על הנשים האלמנות, שלא ידורו בחמישים הפרסאות הסמוכים לגבול. וכמה אנשים המציאו להם עצה להנצל מן הגירוש בכך שינשאו על פי נימוסי המדינה לזקנים הגרים בתוך הגבול ברשות הממשלה, ועל ידי זה תהיה גם להם רשות לגור שם.

וכך עשו והעמידו חופה וקידושין על ידי רב הממשלה, אבל לא הכניסה הבעל לרשותו ולא היתה חופה ראויה לביאה כלל, כי עשו כן רק לפנים. ואחר כך מתו האנשים ונשאל אם מחויבות להתאבל על בעליהן הזקנים שמתו.

והביא מה שכתב בים של שלמה (גיטין פ"ב סי' ד), שמעשה בא לידו באחד שהיה בקטטה עם אשתו, והיתה דעתו בבירור לגרשה, ובתוך אותה הקטטה מתה, והורה לו שלא לישב שבעת ימי אבילות ושלא להתאבל עליה, שמחלוקת תנאים היא במי שנתן עיניו לגרש את אשתו אם חשובה היא כמגורשת לענין ירושה, ולענין אבלות ההלכה היא כדברי המיקל, וכיון שנתן עיניו לגרשה דנים אותו כאילו כבר גרשה ופטור מאבלות.

ובישועות יעקב (אהע"ז סי' צ סק"ח, הו"ד בפתחי תשובה שם סק"ח) הביא דבריו, ודן על פי זה במי שנשתטת אשתו ונשא אשה אחרת על פי היתר מאה רבנים, והפקיד לה גט בבית דין, וכתב שבאופן זה ודאי יש לסמוך על דברי המהרש"ל ולפטרו מאבלות כשמתה, כיון שלשום דבר אינה חשובה לו כאשתו.

וכתב המהרש"ם שנראה שגם הפוסקים החולקים על מהרש"ל יודו בנידון זה שאין הנשים צריכות להתאבל, כיון שמלכתחילה לא נעשו הנישואין אלא למראית עין, ומעולם לא נקשרו זה עם זה, ואין לבה של זו דוה על זה.

ואף על פי שחשובות אשת איש לכל דיני התורה, ואם בעליהן כהנים הרי הן אוכלות בתרומה, מכל מקום לענין אבלות אין הן מתאבלות עליהם. [ועי"ש שכתב עוד שאפשר שאינן אלא כארוסות וארוסה אינה מתאבלת כמבואר בשולחן ערוך (יו"ד סי' שכג ס"ד). ועיין עוד במה שכתב באגרות משה (שו"ת, אהע"ז ח"ד סי' קיב) על דברי המהרש"ם].

ובחשוקי חמד (פסחים צח). דן אם נשים אלו יכולות להקריב קרבן בזמן שבית המקדש קיים. שהנה בסוגייתנו מבואר שהאונן אינו מקריב קרבנות, ולמדו כן ממה שנאמר (ויקרא ג א) 'שלמים קרבנו', מכאן לכל הקרבנות שהוא מביא אותן כשהוא שלם, ואינו מביא כשהוא אונן.

ובנידון זה נראה בפשטות שכיון שאינה מתאבלת על בעלה ממילא יכולה להביא קרבנות בזמן שבית המקדש קיים, ואין חסרון בשלימותה במה שמת הבעל הלוה.

וכתב שאף על פי שיש מקום לדון בזה, שהרי סוף סוף בפטירת בעלה הזקן אף שאין לבה דוה עליו עצמו ועל עצם הפירוד ממנו, אולם לבה דוה כיון שבפטירת הזקן היא שוב בסכנת גירוש מהמדינה, ואולי אף זה בכלל 'אין לבו שלם' לענין שלא תוכל להביא קרבנות, מכל מקום נראה שהדבר פשוט 'שאיין לבו שלם' הוא רק אם הלב דוה על פטירת קרובו, ולא על צער אחר.

כבתו ובעלה

וכי עושין אשפתות בעזרה אישתמיטתיה הא דתני שמעיה בקלנו שברי כלי חרס נבלעין במקומן

כתיב (ויקרא א טז) 'והסיר את מוראתו בנוצתה והשליך אתה וגו' אל מקום הדשן', פירש רש"י וכולם נבלעו שם במקומן, והוא מדברי אב"י (יומא כט.), וצריך עיון דאיתא בגמרא שהקשה על שב"י כלי חרס, וכי עושין אשפתות בעזרה אישתמיטתיה הא דתני שמעיה בקלנו שב"י כלי חרס נבלעין במקומן, ואמאי אשתמיטתיה והוא עצמו אמר דמוראה בנוצה נבלע במקומו, ואין לומר דגם הא אישתמיטתיה, אם כן לפי הוה אמינא עושין אשפתות בעזרה עם מוראה ודשן והוא הדין נמי עם שב"י כלי חרס, ומאי קשיא ליה טפי בשב"י כלי חרס. ויש לומר, משום דהוה סבירה ליה בשלמא מוראה היא גופיה קדוש רק שבתוכו המאכל שנהנה מהגזל, אבל הוא גופיה קדוש וראוי שיבלע בקרקע קודש, אבל כלי חרס אין קדושה בעצמותו אלא המובלע בחרסו, לא הוה סבירה ליה לאב"י שהתוך יגרום קדושה להחרס שיהיה ראוי להבלע באדמת הקודש, ואישתמיטתיה הא דתני שמעיה בקלנו, פירש רש"י עיר ששמה כשם עבודה זרה שבתוכו, ונקרא כל העיר על הטומאה שבתוכה, ומן הדין אסור לישראל לדור בכל העיר כמו שכתב הרמב"ם בפירושו המשנה (עבודה זרה פ"א מ"ד), ומכל שכן שיגרום הקדושה שבתוכו לקדש כל סביבו.

(חתם סופר, פרשת ויקרא)

ועולה גופה מנלן דכתיב וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת והתם עולה הוא

ולכאורה קשה למה לא הביאה הגמרא הנ"ל מהפסוק המוקדם בריש פרשת העקידה 'והעלהו שם לעולה' (בראשית כב ג), ולקח אברהם בידו את המאכלת לקיים ציווי זה, ואם כן הוי ראייה שעולה טעונה כלי, ולמה הביאה הגמרא להפסוק מאוחר 'ויעלהו לעולה תחת בנו'.

ונראה לתרץ, דמהא דכתיב בריש פרשת העקידה 'והעלהו שם לעולה וגו', עדין היה פתחון פה לבעל דין לומר מאן יימר לן שאדם המוקרב לעולה הוי אותו שם עולה וענין עולה כעולת בהמה, ולכן מהא דכתיב 'ויקח את המאכלת לשחוט את בנו', ומבואר דעולת יצחק בעי כלי לשחיטה, עדיין לא היינו יודעים דעולת בהמה גם כן בעיא כלי לשחיטתה, דאולי עולת אדם שאני, לכן הוצרכה הגמרא להביא הפסוק 'ויעלהו לעולה תחת בנו' האמור על האיל, ומבואר שעולת האיל הויא תחת עולת הבן, ואם כן תורה אחת להם, וכי היכי דלשחיטת הבן לקח המאכלת, הכי נמי שחיטת האיל בעיא מאכלת, ובאיל הלא לא הוצרכה מאכלת, אלא רק זאת כתיב בפסוק 'וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת בנו', ומאכלת לא הוצרכה פה אלא רק בשחיטת הבן, וזה שאמרה הגמרא והתם בבן עולה הוא, ואע"ג דהוי אדם מכל מקום הוא ועולת בהמה שוים, והראיה לזה דכתיב 'ויעלהו לעולה את האיל תחת בנו', ואם כן מבואר מכאן שהבן הויא עולה ממש כעולת בהמה, ואם כך מהא דכתיבא מאכלת גבי שחיטת הבן, שפיר הויא ראייה לעולת בהמה שהויא תחת עולת הבן שגם כן בעיא כלי לשחיטתה, אחרי שלמדנו שעולת הבן הויא ככל עולה, מדכתיב 'ויעלהו לעולה תחת בנו'.

(הגרי"ז, ליקוטים)

'סדר הלכה' לומדים

משנה ברורה - עוז והדר

פירמט פנינים
26 ס"מ

פירמט ענק
31 ס"מ

כמה מעלות טובות

ב- 6 הכרכים החדשים של משנה ברורה עוז והדר נוספו:

- מאות אלפי מראי מקומות וצייונים מפורטים בכל הנושאי כלים שבעמוד
- מאות תמונות תלת מימד בצבע מלא להמחשת ההלכות
- הוגהו ותוקנו מאות אלפי שיבושים שהיו בכל הדפוסים
- קיצור ביאור הלכה
- פסקי שו"ע הרב
- פסקי חזון איש
- עימוד מאיר עינים בפאר והדר שטרם נראה כמותו

מעתה

משנה ברורה - עוז והדר

חובה בכל בית, ישיבה, בית מדרש, בית כנסת וספרייה תורנית

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות